

N:o 84.

Af herr **O. Emthén**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lagbestämmelser för sågverksbolag i Norrland och Dalarne att, på sätt om kronohemman är stadgadt, så till byggnader som egornas häfd underhålla bolagen tillhörande jordbruksfastigheter m. m.

Gång efter annan har under de senaste åren Riksdagens uppmärksamhet fästs vid sågverksbolagens inom Norrland och Dalarne förvärf af jordbruksfastigheter, den för hvarje år allt större och större omfattning, hvari sådant förvärf sker, samt den fara, som till följd deraf uppstått för den sjelfegande allmogeklassens inom dessa delar af riket framtida bestånd.

De förhållanden, jag varit i tillfälle att bevittna inom den valkrets, jag i Riksdagen representerar, mana äfven mig att fästa Riksdagens uppmärksamhet på denna för Norrland och Dalarne så ytterst viktiga fråga, på det att, om möjligt, genom inskridande från Riksdagens sida farorna för det sorgliga öde, som hotar jordbruket åtminstone i Norrland, må kunna i någon mån minskas — om deras afvärande kan tyvärr ej blifva fråga, så långt det redan gått i en för dessa delar af landet så olycksbringande utveckling.

Ängermanlands vestra domsaga torde utan gensägelse kunna anses vara typisk för det Norrland, som lemnar virket till de utefter dess kust nuvarande sågverken. Jag tror mig därför kunna med full rätt påstå, att inom andra delar af Norrland, med liknande naturliga förhållanden som i denna domsaga, sågverksbolagens förvärf af hemman under de sista åren tagit ungefär samma utsträckning som den, jag från min hemtrakt känner.

Enligt hvad det af domhafvanden utfärdade, härvid fogade embetsbevis gifver vid handen, egde sågverken vid innevarande års början inom Ramsele tingslag något öfver hälften och i Resele tingslag ej fullt hälften eller således inom hela domsagan ungefär hälften af all den skattlagda jorden, då såsom måttstock tages hemmanens skattetal, och häntyder allt derpå, att inom en mycket nära liggande framtid största delen af hemmanen inom domsagan skola hafva öfvergått i sågverksbolagens ego.

Det torde därför ej vara förmätet att antaga, att öfver allt i Norrland, der ännu finnes till sågtimmer duglig skog och der icke, såsom i de två nordligaste länen, lagstiftningen inskränkt hemmansegarnes dispositionsrätt öfver hemmanets växande skog, inemot hälften af hemmanen i närvarande stund eges af sågverksbolag och att denna fara skall, jag vore frestad säga, lavinartadt ökas.

De, som leda sågverksbolagens affärer, köpa naturligen hemmanen allenast i syfte att åtkomma hemmanens skog och anse den inegojord, som bolagen genom köpen förvärfva, såsom ett nödvändigt ondt.

Dock är det i alldeles försvinnande liten omfattning, man hittills med begagnande af lagen om egostyckning m. m. den 27 juni 1896 afsöndrat inegojorden från hemmanen och försålt densamma, och kommer helt visst ett sådant tillvägagående att allt framgent endast i ringa grad praktiseras — detta af det skäl, att afsevärda fördelar äro för bolagen förbundna med innehafvet af hemman och jemväl därför att så ytterst få finnas mäktiga att köpa så afsöndrad inegojord.

Regeln är i stället, att bolagen till hemmanens förre egare eller andra personer utarrendera inegojorden på viss tid eller oftast »tills vidare», mot skyldighet för arrendatorn att såsom arrende utgöra de på hela hemmanet, således äfven den af bolaget disponerade skogsmarken, belöpande skatter och onera samt de i hemmanet ofta nog intecknade födoråd.

Ofta, då förre egarne af hemmanen ej såsom arrendatorer öfvertaga bruket af inegojorden, betinga de sig vid försäljningen jemte den kontanta köpeskillingen födoråd från hemmanet. Det kan tyckas, som skulle jord ej kunna arrenderas på fördelaktigare vilkor än dem, sågverksbolagen sålunda bjuda hemmanens förre egare, eller att en sorglösare tillvaro ej kan tänkas än att sitta som kapitalist och från sitt förra hemman hafva sitt nödortftiga lifsuppehälle i form af födoråd. Och dock har det under den tid, som förflutit, sedan bolagens hemmansköp började, visat sig, att när bonden från att hafva varit hemmansegare blir arrendator af eller födorådstagare på hemmanet, så går det ofta ekonomiskt utför med honom. Var han förut, medan han ännu egde gård och grund, mer eller mindre sorglös och likgiltig i fråga om skötseln af hemmanets åker och äng, så

tyckes han såsom arrendator förlora all energi att häfda sin jord och deraf skaffa sig sin bergning. Fråga derom alla dessa landthandlande, hos hvilka befolkningen företrädesvis köper sina förnödenheter, och jag tror, att de skola samstämmigt bekräfta ett sådant påstående. Och hvar och en, som reser omkring i bygderna och betraktar s. k. bolagshemman, skall finna ett sorgligt stort antal af dessa, synnerligast sådana som en längre tid brukats af bolagsarrendatorer, förfallna i anseende till byggnaderna och med vanhäfdade egor, samt deras brukare lefvande i de eländigaste vilkor. Ett utarrenderadt hemman, som, sedan bolag dertill blifvit egare, förkofrats i anseende till jordbruket, står ej att uppleta — det vågar jag påstå.

Man må hafva hvilken åsigt som helst om gagnet eller skadan af den i Norrland af ålder brukliga seden, att föräldrar vid öfverlåtande åt barn af hemman betinga sig födoråd från hemmanet, ett är dock visst, nemligen att man haft denna sed att tacka för, att fattigvårdstungan ej antagit de kolossala proportioner, som den nu hotar att taga, sedan så många och företrädesvis de med hänsyn till jordbruket svagare hemmanen öfvergått i bolagens ego, och några födoråd från dessa ej kunna i framtiden betingas, eller hemmanen till följd af det förfall, hvori de kommit eller tvifvelsutän komma, ej längre ega förmåga att bära ett sådant.

Sågverksbolagen lära nog icke vilja sjelfmant åtaga sig att i fattigvårdshänseende sörja för dem, som bygga och bo på deras hemman, utan lär det nog bli kommunernas tunga lott att i framtiden se den redan nu stora fattigvårdsbördan ökas, ja, på många ställen mångdubblas.

Sågverksindustriens målsmän låta det i de flesta fall gå vind för våg med jordbruket på bolagens hemman — undantag gifves naturligen — under hänvisning, om någon för dem framhåller eländet, att det ligger utom denna industris ändamål och syfte att sköta jordbruk, Ja, man kan få höra en och annan bland dem, såsom skedde vid mötet i Sollefteå sistlidne sommar inför skogskomitén, oförbehållsamt draga konsekvenserna af utvecklingen med orden: »hvad gör det, om jordbruket i Norrland går under och den nu odlade jorden i framtiden kommer att bära skog, sågverksindustrien är tillräckligt rik att ändock gifva arbete och bröd åt Norrlands befolkning och att från andra delar af landet skaffa den brödsäd, som för dess uppehälle behöfves!»

Men det är ej nog med, att dessa målsmän ofta med likgiltighet åse, hur sågverksbolagens förvärf af hemman icke blott mäktigt bidrager att komma all utveckling af jordbruket att afstanna, utan äfven bringar en icke ringa del af den nu odlade jorden i vanhäfd, det gifves dem bland desse målsmän, hvilka, när sådant finnes befordera bolagets vinning, icke

sky att så godt som ödelägga ett hemman. För styrkande af detta påstående vidfogar jag protokollen i ett vid Resele tingslags häradsrätt sistlidet år handlagdt mål, i hvars afdömande jag såsom nämndeman deltagit. Under handläggningen af detta mål framgick följande:

Ett sågverksbolag hade för en köpeskilling af 25,000 kronor och ett rundligt tilltaget födoråd förvärfvat ett hemman med god tillgång på växande skog. Sedan denna afverkats, blef för sågverksbolagets disponent klart, att bolaget gjort en dålig affär, hvarför han sökte förmå säljaren att afstå från sin rätt till en god del af det i kontraktet af honom betingade födorådet.

Då säljaren helt naturligt ej ville ingå på något sådant, beslöt disponenten att omöjliggöra födorådets utgående från hemmanet och på samma gång betaga säljaren rätt att af bolaget utfå detsamma.

I det mindre lofvärda syftet lät han afverka all å hemmanet befintlig afverkningsbar skog, så att å marken fans kvar så godt som endast buskar, sålde bort nästan alla hus å hemmanet, som ej disponerades af födorådstagaren, afsöndrade såsom lägenheter en god del af hemmanets inegojord och sålde hemmanet, så beskaffadt, till en fullkomligt medellös person för 800 kronor, som denne fick qvitterade mot rätt för bolaget att disponera årets foderskörd af hemmanet.

Detta förfarande har vidtagits af disponenten för ett bolag, som hittills egt godt anseende inom orten. Hvilken garanti gifves, att det ej kan komma att gå på liknande sätt med många hemman, om sådana förhållanden uppstå, att bolagen finna med sin ekonomiska fördel förenligt att göra sig af med hemmanen, sak samma på hvilket sätt det sker, sedan de af hemmanet tagit all den inkomst, som för ögonblicket kan derur tagas?

Å andra sidan, huru skulle icke jordbruket å sågverksbolagens hemman kunna föras framåt, om genom lagstiftningen bolagen tvingades att hålla sina hemman så till byggnader som jordens häfd i fullgodt skick? Sågverksbolagen hafva bildats och fått sin stadfästelse med ändamål att drifva sågverksrörelse. På sidan om detta ändamål hafva de blifvit innehafvare i stor utsträckning af jordbruksfastighet. Mig synes, att under sådana förhållanden, och då bolagen, för att för sig betrygga tillgången på sågtimmer, allt jemt fortfara med jordinköpen, hvarigenom jordbruket i Norrland löper stor fara, ett sådant tvång skulle kunna och böra åläggas bolagen. Dessa hafva för visso skyldighet ej blott att samla så stor vinst som möjligt åt sina delegare, utan ock att afstå en del af denna vinst till hjälp och fromma för dem, tack vare hvilka de ega sjelfva källan till sitt förvärf.

Jag får därför föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter skedd utredning för hela Norrland och Dalarne i afseende på omfattningen af sågverksbolagens förvärf af jordbruksfastigheter, för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, innefattande åläggande för sågverksbolag, som i Norrland och Dalarne ega och sjelfva eller genom arrendatorer bruka jordbruksfastigheter, att så till byggnader som egornas häfd underhålla dessa på sätt angående kronohemman finnes i lag stadgadt, äfvensom att Riksdagen för ändamålet anvisar ett anslag af femtusen kronor.

Stockholm den 26 januari 1898.

Oswald Emthén.

I motionens syfte instämma:

Sam. Söderberg.

Joh. Nydahl.

J. A. Lundström.

J. Nordin.

W. Styrlander.

C. J. Öberg.

P. Norberg.

E. Eriksson.

J. Bromée.

Joh. Er. Nordin.

S. M. Olsson.

O. Walter.

Johan Ericsson.

O. H. Ström.

A. Göransson.

Afskrift af afskrift.

Första sammanträdet.

Utdrag af domboken, hållen å lagtima vårtinget med Resele tingslag å tingsstället i Näsåker den 18 januari 1897.

N:o 8.

S. D. Till tinget hade födorådstagaren J. P. Palin i Rå, Ådals-Lidens socken, genom kronolänsmannen Sven August Norlander i Ramsele undfått stämning å Salsåkers ångsågsaktiebolag i Nordingrå socken, förre hemmansegaren E. P. Sundelin, hemmansegaren E. V. Borin samt lägenhetstagarne August Johansson och Elias Andersson, alla i Rå, på grund af en med hvad derå fans tecknadt, så lydande stämmningsansökning:

»Herr domhufvanden i Resele tingslag.

Genom afhandling den 27 februari 1894 har Salsåkers ångsågsaktiebolag af mig köpt hemmanet 4²³/₂₄ seland n:o 1 i Rå, Ådals-Lidens socken, samt såsom köpevilkor förbundit sig att under min och min hustrus lifstid årligen i oktober månad tillhandahålla oss vissa födorådsförmåner enligt ortens sed.

Sedan hemmanets skog blifvit afverkad, har bolaget sålt hemmanet till E. P. Sundelin emot det att bolaget fått tillgodogöra sig 1896 års

gröda, hvarefter Sundelin af hemmanet på everldelig tid upplåtit lägenheten åt August Johansson, E. V. Borin och Elias Andersson äfvensom till andra personer en del af hemmanets åbyggnader. Hemmanet har sålunda, på den korta tid, sedan jag upplåtit detsamma, blifvit så försämradt, att det vid blifvande försäljning sannolikt icke uppgår till ett födorådet motsvarande värde.

Någon del af födorådet, som till betalning förfallit under sistlidne oktober månad, har jag icke utfått, och alla öfriga förmåner, som jag enligt mitt kontrakt skolat åtnjuta, hafva blifvit åsidosatta.

Med anledning häraf anhålles om stämning till första sammanträdet under 1897 års lagtima vinterting med Resele tingslag ej mindre å egarne till fastigheten, hvori födorådet är intecknad, nemligen E. P. Sundelin, August Johansson, E. V. Borin och Elias Andersson, alla i Rå, äfven Salsåkers ångsågsaktiebolag, med påstående, att samtliga svarandena, en för alla och alla för en, måtte varda förpligtigade till mig genast utgifva ett års födoråd enligt bilagda räkning med 1,612 kronor 75 öre jemte ränta derå från den 1 innevarande månad och ersättning för rättegångskostnaden; de fyra förstnämnda dock endast så långt deras för födorådet intecknade fastigheter förslå.

Öppen talan förbehålles.

Ramsele den 23 november 1896.

J. P. Palin i Rå

genom Sv. Aug. Norlander enligt fullmägt.

Rå & Näsåker den 1 november 1896.

Salsåkers Ångsågs Aktiebolag.

Debet till

Födorådstagaren *J. P. Palin.*

1896.			
Nov. 1.	An: Födoråd, enligt afhandling af den 27 februari 1894, från den 1 maj 1896 till den 1 maj 1897:		
	13 hl. stridkorn	å 7: 50	97 50
	1,5 » råg		14 —
	6,5 » potatis	å 2: —	13 —
	25 liter kokärter	å 0: 20	5 —
	1 fj. strömming		4 —
	20 kg. hemslagtadt fläsk	å 1: —	20 —
	1 hl. salt		4 —
	200 kg. hö (klöfver och timotej		12 —
	10 » snus (Ljunglöfs n:o 1)	å 1: 80	18 —
	15 » kaffe Porto Rico	å 2: 20	33 —
	15 » socker	å 0: 65	9 75
	Plöjning och såning af lin och potatisland		5 —
	Föda och skötsel för 2 kor i 270 dgr	å 2: —	540 —
	D:o » 4 får » 270 »	å 1: —	270 —
	Lön och kläder till pigan		125 —
	Föda till pigan	50 öre pr dag	182 50
	Näringspenningar enligt födorådskontrakt		60 —
	2 par skor		15 —
	1/2 vadmalskostym		15 —
	Skjuts enligt födorådskontraktet		15 —
	25 famnar ved	å 4: —	100 —
	Hemkörning och afsågning af veden		25 —
	Skötsel och vallning af boskapen under som- maren		30 —
		Kronor	1,612 75

S. E. & O.

Att en bestyrkt afskrift af förestående stämmingsansökan med derå tecknade resolution och vidfogade räkning denna dag blifvit mig tillstald och i händer lemnad, erkännes.

Salsåker den 30 november 1896.

Axel Kjellström.

Bevittnas:

Josef Blom.

Alb. Eden.

Kostnadsuppgift.

Skjutsersättning för 28 kilometer	5: 60
Två arfvoden	1: —
En afskrift	0: 50
Porton	0: 55
	<hr/>
	Summa 7: 65.

Att en bestyrkt afskrift af förestående stämmingsansökan och resolution jemte vidfogad räkning denna dag blifvit mig tillstald och i händer lemnad; erkännes.

Ådals-Liden och Rå den 19 december 1896.

Elias Andersson.

Bevittnas:

Anselm Borin, t. f. länsman.

Att en bestyrkt afskrift af förestående stämmingsansökan och resolution jemte vidfogad räkning denna dag blifvit mig tillstald och i händer lemnad; erkännes.

Ådals-Liden och Rå den 19 december 1896.

E. P. Sundelin.

Bevittnas af:

Anselm Borin.

Att undertecknade denna dag fått mottaga hvar vår bestyrkta afskrift af förestående stämmingsansökan och resolution jemte vidfogad räkning; erkännes.

Ådals-Liden och Rå den 19 december 1896.

E. V. Borin.

August Johansson.

Namnteckningarne bevittnas af:

Anselm Borin.

Delgifningskostnad 4 kronor qvitteras som ofvan.

Anselm Borin.

Bestyrkt afskrift af denna ansökan, resolution och fordringsbevis är denna dag E. V. Borin i Rå delgifven betyga.

Rå den 3 januari 1897.

C. Östlund.

Leonard Kalm.

Delgifningskostnad tre (3) kronor qvitteras den $\frac{3}{1}$ 1897.

C. Östlund.

Leonard Kalm.»

Vid upprop af målet instälde sig kåranden genom ombud, kronolänsmannen Sven August Norlander, samt af svarandene Sundelin, Borin och Johansson personligen samt Salsåkers ångsågsaktiebolag och Andersson genom ombud, för aktiebolaget landsfiskalen Johan Gottfrid Sjödén i Sollefteå och för Andersson nyssnämnde Borin.

Till styrkande af sin behörighet såsom ombud ingåfvo Norlander, Sjödén och Borin följande fullmägtshandlingar:

1:o) *Norlander* en så lydande fullmakt:

»Fullmakt för kronolänsmannen Sv. Aug. Norlander i Ramsele eller den han förordnar att hos rikets domstolar och embetsmyndigheter, äfvensom hos Kongl. Maj:t anhängiggöra, utföra och bevaka min talan emot såväl Salsåkers ångsågsaktiebolag, som innehafvaren eller egaren af det hemman 4^{23/24} seland n:o i Rå, Ådals-Lidens socken som bolaget enligt afhandling den 28 februari 1894 köpt af mig och min hustru, angående utbekommande af listidsförmåner och ersättning för sådana, som icke

blifvit eller komma att blifva levererade; så ock att all min härunder beroende rätt inför exekutor iakttaga samt uppbära och qvittera alla i denna sak mig tillkommande medel; godkännande jag hvad mitt sålunda befullmäktigade ombud lagligen gör och låter.

Näsåker den 2 november 1896.

J. P. Palin.

Vittnen:

E. Olsson.

A. F. Domeij.»

2:o) *Sjödén, dels tvenne så lydande afskrifter:*

Transsumt. Kongl. Maj:ts nådiga resolution på en af Axel Kjellström, P. J. Hedberg och J. G. Sjödén gjord underdånig ansökan om fastställelse af ordning för Salsåkers ångsågsaktiebolag i enlighet med ett den underdåniga ansökanen bilagdt förslag;

Gifven Stockholms slott den 11 november 1892.

Kongl. Maj:t, som låtit detta ärende sig föredragas, vill härmed i nåder fastställa följande

Bolagsordning

för

»Salsåkers Ångsågsaktiebolag.»

§ 7.

Bolagets styrelse skall bestå af en direktör, som jemte en direktörsuppleant skall väljas bland aktieegarne i bolaget samt vara i Sverige bosatt svensk undersåte.

Direktören eller vid förfall för denne, direktörsuppleanten eger att i enlighet med denna bolagsordning och de föreskrifter, bolaget för styrelsen meddelat, med bolagets magt handla uti allt hvad till förvaltning af dess egendom och angelägenheter hörer, äfven att bolaget i alla af-

seenden fullständigt företräda samt, sjelf eller genom befullmäktigadt ombud, föra dess talan och bevaka dess rätt vid alla tillfällen.

§ 9.

Styrelsen väljes vid ordinarie bolagsstämma för viss tid, dock ej utöfver fem år.

OSCAR
(sigill)

V. L. Groll.

I transsumerade delar rätt afskrifvet intyga:

J. G. Sjödén.

Veste Vizelius.»

Afskrift.

Utdrag af protokoll, fördt vid ordinarie bolagsstämma med delegarne i Salsåkers ångsågsaktiebolag å bolagets kontor i Salsåker tisdagen den 14 juli 1896.

§ 6.

I enlighet med § 9 bolagsordningen valdes till direktör för en tid af fem år från denna bolagsstämma disponenten Axel Kjellström.

som ofvan:

John Kull.

Axel Kjellström.

P. J. Hedberg.

Rätt utdraget intyga:

Alb. Edén.

Josef Blom.

Rätt afskrifvet betyga:

J. G. Sjödén.

Veste Vizelius.»

dels och en fullmägt af följande lydelse:

Härigenom befullmäktigas landsfiskalen J. G. Sjöden eller den han i sitt ställe förordnar att vid öfver- och underdomstolar, exekutiva och administrativa myndigheter, inför, vid borgenärers sammanträden i konkurs samt vid landtmäteri- och andra förrättningar *Salsåkers ångsågsaktiebolags* talan anhängiggöra, utföra och bevaka; gillande bolaget hvad på grund af denna fullmägt, som jemväl gäller i afseende å förlikning samt till förande af talan om ansvar, göres och låtes.

Salsåker den 27 augusti 1896.

för *Salsåkers ångsågsaktiebolag*.

Åxel Kjellström.

Vittna:

P. C. Veste Vizelius.

H. Lundin.

samt 3:o) *Borin* en så lydande fullmägt:

Rättegångsfullmägt in blanko för innehafvaren att föra talan vid *Resele häradsrätt* erkännes.

Rå den 1 januari 1897.

Elias Andersson.

Bevittnas af:

N. E. Mäler.

Jonas Salmonsson.»

Sedan såväl stämmingsansökningen med hvad derå fans tecknad som fullmägtshandlingarne blifvit upplästa, ingaf *Norlander* och åberopade, *dels* en så lydande afskrift:

»Köpebref: Emot en till tjugufemtusen (25,000) kronor öfverenskommen köpesumma försälja undertecknade till *Salsåkers ångsågsaktiebolag* vårt i *Rå by* *Ådalslidens socken* egande skattehemman n:o 1 om 4^{23/24} seland med hus, jord och skog, andel i såg och qvärn m. m. samt mot följande födorådsförmåner, som skall utgifvas under oktober månad hvarje år under vår lifstid nemligen 13 hektoliter stridt korn, 1^{1/2} hektoliter strid råg, 6^{1/2} hektoliter potatis, 25 liter hvita kokärter, 1 fjerding strömming sur eller hård enligt födorådstagarnes önskan, 20 kilo hemslagtadt fläsk, 1 hektoliter salt, 200 kilo klöfver- och timotejhö, erforderlig sänghalm, 10

kilo snus af den sort födorådstagaren bestämmer, 15 kilo Portoricokaffe, 15 kilo socker, välplöjdt och gödsladt land för utsäde af $\frac{1}{2}$ hektoliter potatis och 3 liter linfrö, samt för rot- och köksväxter. Föda, husrum, skötsel och vallning för 2 kor och 4 får samt för deras alster till påföljande 1 oktober, en ordentlig piga vid tillsägelse, som af hemmansinnehafvaren klädes, födes och aflönas; sextio (60) kronor i näringspenningar, 2 par skor, 1 manskostym af hemväfd vadmal hvartannat år; skjuts vid tillsägelse; till husrum aftages under vår lifstid nya mangårdsbyggningen, äfvenså aftages svinhuset, gamla och nya smedjan, samt inrymme i kallare och andra nödiga uthus; hemkörd torr ved upphuggen lämplig för jernspis, kakelugn och öppen spis; halfva hägnaden från Borins rälíne aftages, samt för anläggande af en trädgård på östra sidan af aftagna mangårdsbyggnaden. Frånfaller mannen före hustrun, afgår snusen och vadmalsklädningen. Plats för en matbod förbehålles. Födorådsåret räknas från 1 maj.

Af köpesumman betalas 10,000 kronor den 1 nästkommande maj, 5,000 kronor den 15 januari 1895 och 10,000 kronor 15 juli samma år.

Tillträdet af lägenheten sker genast, men skola säljarne erlægga de hittills för lägenheten ålöpande onera och andra utgifter.

Inteckning till säkerhet för födorådsförmänerna förbehålles.

Aftages på everldelig tid det vid Vigdesjö fåbodvalLEN befintliga skogsskifte å byns karta betecknad med Litt. A b. utgörande cirka 4 tunnland, samt landegarerätten för hemmanet i Vigdsjön. För utdikning af Vigdsjön redan beslutade kostnader ansvara innehafvaren af landeganderätten för hemmanet vid Vigdsjön.

Strömnäs aktiebolags rätt för skogsafverkning enligt deras kontrakt respekteras, samt Borins beviljade jordafsöndring, dock med rätt för köparen att erhålla därför i utbyte af Borin lemnade ersättning af lika stort jordområde på inrösningsjorden längs rågången mellan Borins.

De eljest i hemmanet befintliga inteckningar utom förut åberopade ansvaras af säljarne och skall innan andra afbetalningen erlægges gravationsbevis för lägenheten af säljarne företes.

Yttre reparationer å aftagna födorådsbyggnaden samt såsom golf verkställes af hemmansinnehafvaren.

Ådalsliden Rå den 27 februari 1894.

J. P. Palin. *Kajsa Magdalena Palin* (bom.) säljare.

Antages för Salsäkers ånsågsaktiebolag:

H. A. Forszén.

Såsom vittnen:

E. V. Borin.

L. J. Bäckman. Rå, Nasäker.

§ 44. År 1894 den 13 mars, vid vårtinget med Resele tingslag i Näsåker, söktes på grund häraf inteckning uti Salsåkers ånsågsaktiebolags 4^{23/24} seland n:o 1 Rå, och resolverades på sätt protokollet närmare utvisar; betygar:

På häradsrättens vägnar:

Ivar Tillander.

§ 87. År 1894 den 14 juli vid vårtinget med Resele tingslag i Näsåker, beviljades inteckning uti Salsåkers ånsågs aktiebolags 4^{23/24} seland n:o 1 Rå J. P. Palin och hans hustru Kajsa Magdalena Ersdotter till säkerhet för dem i ofvanstående afhandling tillförsäkrade födorådsförmåner; betygar:

Å häradsrättens vägnar:

Ivar Tillander.

Första afbetalningen å förestående kontrakt kronor tiotusen (10,000) är denna dag erlagdt som härmed qvitteras.

Rå den 2 maj 1894.

J. P. Palin.

Andra afbetalningen på omstående köp hafva vi denna dag med kronor femtusen (5,000) jemte 18 dagars upplupen ränta med kr. 12,50, som härmed qvitteras.

Rå, Ådalsliden den 5 februari 1895.

J. P. Palin.

Af Salsåkers ånsågsaktiebolag hafva vi denna dag emottagit full slutliqvid med kronor tiotusen (10,000) för hemmanet n:o 1 om 4^{23/24} seland i Rå enligt köpebref af den 27 februari 1894, som erkännes och qvitteras.

Ådalsliden och Rå den 16 juli 1895.

J. P. Palin.

Bevittnas af:

E. V. Borin i Rå.

N. Aug. Borin.

Vidimeras:

Olof Strömstedt.

J. M. Liedström.

dels ock följande intyg:

»Att sedan Resele tingslags häradsrätt den 21 juli 1896, § 49, meddelat E. P. Sundelin lagfart å de 4^{23/24} seland Rå n:o 1 i Adals-Lidens socken, hvaruti den 14 juli 1894, § 87, faststälts inteckning till säkerhet för födorådsförmåner åt J. P. Palin och hans hustru Kajsa Magdalena Palin enligt afhandling den 27 nästförtgångne februari af Salsåkers ångsågsaktiebolag någon annan förändring i eganderätten till omförmälda fastighet icke intill denna dag blifvit hos häradsrätten anmäld än att den 8 sistlidne september §§ 29, 30 och 31, meddelats lagfart för en hvar af August Johansson och E. V. Borin å från hemmanet afsöndrad lägenhet samt för Elias Andersson och hans hustru Magdalena Kristina Måler å den till hemmanet hörande andel i Rå byamäns sågplats och såg; betygas Sollefteå den 9 november 1896.

På Domareembetets vägnar:

Nils Johansson.»

Jemväl afskriften och intyget upplästes, hvarefter svarandena, på fråga, förklarade, att de ej för närvarande ville bestrida afskriftens rigtighet.

Norlander anförde härpå, att med stämningen afsåges utbekommande af ersättning för de födorådsförmåner som skolat utgöras för tiden från och med den 1 maj 1896 till den 1 maj 1897; att käromålet rigtades mot Salsåkers Ångsågsaktiebolag såsom enligt det i afskrift åberopade köpekontraktet, deraf aktiebolaget begagnat sig, förbundet att med all sin egendom ansvara för hvad deri af köparen blifvit utfäst, samt mot öfrige svarande såsom egare af fastigheter, hvilka efter inteckning stode i pant för köpekontraktets fullgörande; att sålunda i målet yrkades föreläggande att utgifva omstämda ersättning, för aktiebolaget under alla förhållanden och för öfrige svarande under äfventyr, att deras omförmälda fastigheter exekutivt försålles för uttagande ur desamma af ersättningens belopp; att såsom grund för käromålet åberopades, ej mindre Salsåkers aktiebolags utfästelse, hvilken vore affattad i sådan form, att aktiebolaget genom desamma vore bundet äfven efter det hemmansdelen öfvergått till annan egare, och den vunna inteckningen, än äfven hvad anginge aktiebolaget, dess förfarande att afverka all till hemmansdelen hörande skog, som femton eller sjutton fot från roten hållit fyra till fem tum i genomskärning eller mer, och att från hemmansdelen dels såsom egare af densamma, dels på grund af förbehåll i sammanhang med dess försäljande till en fullkomligt medellös person bortföra hus och gröda, ett förfarande, hvarigenom aktiebolaget haft för afsigt och lyckats för egen förment vinning till den

grad förringa värdet af hemmansdelen, att födorådsförmånerna ej vidare kunde utgå af densamma; att för öfrigt aktiebolagets åtgärd att afverka skogen föregåtts af hot genom dess disponent, Axel Kjellström, om afverkningens företagande derest ej käranden afstode från en del af hvad honom lagligen tillkomme enligt köpekontraktet, ett hot, som tydligt ådagalade omförmälda afsigt; samt att käranden hos aktiebolaget eller innehafvaren af hemmansdelen förgäfves anhållit om tillhandahållande af tjenstehjon, verkställande af plöjning och såning, tillhandahållande af foder för, samt ombesörjande af skötsel och vallning af kreatur, äfvensom tillhandahållande af ved till bränsle, allt för den med kärömålet afsedda tid.

I uppgifven afsigt att dermed styrka rigtigheten af sin uppgift om hot, som utföfvats mot käranden, ingaf Norlander en så lydande afskrift af bref:

»Afskrift af afskrift.

Salsåkers ångsågsaktiebolag.

Salsåker & Ullånger den 2 november 1895.

Herr *Alb. Eriksson*, Resele.

Jag sänder härjemte en förteckning på hvad jag vill afpruta af födoråden å Rå hemman och torde Ni förelägga Palin denna, med uttrycklig tillsägelse, att går han ej in härpå, så ser jag mig ingen annan råd än att afverka skogen och sedan sälja hemmanet, hvilket är mitt fasta beslut.

Komma vi att behålla hemmanet, så förestår oss åtskilliga stora kostnader för byggnadstimmer etc. etc. —, hvadan det blir oss nog dyrt ändå — ja helt säkert icke så litet förlustbringande. Enas vi om nedprutningen, så utlofvar jag att skaffa en hygglig arrendator på hemmanet samt i alla afseenden hvad på oss vidkommer, behandla Palin på bästa sätt. Tänker Palin på saken rätt, så bör han inse fördelarne utaf att gå oss till mötes. Ni bör begära hans bestämda svar innan Ni reser till Ramsele och slutar räkning, på det att herr Forszén sedan må resa öfver till Palin och upprätta skriftlig öfverenskommelse, ifall han ingår på nedprutning. Högaktningsfullt Axel Kjellström.

Från för oss förevisadt originalbref rätt afskrifvet intyga:

E. Olsson, länsman.

Oskar Frisendahl, nämndeman.

Vidimeras:

Viktor Tenglund.

N. Sjödén.»

Sjödén och öfrige å svarandesidan närvarande bestredo käromålet, dervid de anförde:

1:o *Sjödén*, som förmälde, att han icke ville bestrida rigtigheten af den nu företedda afskriften, men väl att genom det afskrifna brevet öfvats hot mot kärke; att Salsäkers ångsågsaktiebolag i kontrakt, enligt hvilket aktiebolaget utarrenderat ifrågavarande hemmansdel, förbehållit käranden hans rätt till födorådsförmåner enligt åberopade köpekontraktet samt derjemte intagit bestämmelser, genom hvilka afsetts att förhindra bortförande af foder från hemmansdelen; att aktiebolaget redan den 21 april 1896 och således före den tid, för hvilken i målet begärdes ersättning, försålt hemmansdelen, som af köparen tillträds samma dag, köpet upprättades, och att vid försäljningen gjorts förbehåll om kärandens rätt att utfå födorådsförmånerna; att aktiebolaget på grund af försäljningen och omförmälda dervid gjorda förbehåll vore fritt från skyldigheten att derefter till käranden utgifva födorådsförmånerna, hvilka allenast utgjorde afkomst af hemmansdelen, den ingen annan än hemmansdelens egare kunde förbindas att utgifva; att köparen af hemmansdelen, svaranden Sundelin, visserligen enligt kontrakt nyssnämnda dag för sistlidet års sommar till aktiebolaget utarrenderat hemmansdelen med rätt för aktiebolaget att derifrån bortföra foder, men att Sundelin dervid förbehållit sig sjelf rätt att hemta foder från betydande delar af hemmansdelens egor; att han bestrede rigtigheten af hvad kärandens ombud särskildt anført till stöd för käromålet i hvad anginge aktiebolaget; att käranden icke till aktiebolaget framställt sådan anhållan, som kärandens ombud uppgifvit; att käranden ej egde med stöd af kontraktet fordra ersättning för lön samt föda och kläder till piga och ej heller godtgörelse för skjuts och ved, med mindre han förgäfves framställt begäran om tillhandahållande af tjenstehjon samt skjuts och vedbrand; samt med afseende å de i räkningen upptagna värden, att den fordrade ersättningen för föda och skötsel till kor och får vore för hög och skäligen borde ned sättas till halfva det fordrade beloppet.

2:o *Sundelin*; att han den 5 september 1896 försålt hemmansdelen till Per Edlund, som dervid förbundit sig att till käranden utgifva honom tillkommande födorådsförmåner; att han ej hade sig bekant, huruvida Edlund å sitt fång sökt lagfart, men att han emellertid på grund af försäljningen bestrede, att han varit skyldig att till käranden utgöra omstämda födorådsförmåner i vidsträcktare omfattning, än som belöpte å tiden till och med nämnda dag; att hans hustru under den tid, han egt hemmansdelen, verkställt alla de pigsysslor, käranden påkallat; att han under nämnda tid tillhandahållit käranden all den ved, denne velat använda för sitt hushåll; att han likaledes under samma tid lemnat föda och skötsel till de kreatur,

käranden innehaft, och städse på tillsägelse tillhandahållit käranden skjuts; samt att han verkställt plöjning och såning enligt det af käranden åberopade kontraktet;

3:o) *Borin*: att någon skyldighet för honom och hans hufvudman, svaranden Andersson, att utgöra omstämda födorådsförmåner aldrig funnits, enär de ej dertill förbundit sig; att han för öfrigt i november eller december månad sistlidet år försålt den från hemmansdelen afsöndrade lägenhet, derå han enligt det företedda, af domhufvanden i tingslaget utfärdade intyget bekommit lagfart; samt, på gifven anledning, att Andersson ännu vore egare till sin ifrågavarande, från hemmansdelen afsöndrade lägenhet; och

4:o) *Johansson*: lika med hvad Borin anfört beträffande Andersson; tilläggande Sundelin, Borin och Johansson, att de i öfrigt åberopade Sjödéns anförande i hvad dem kunde angå.

Härpå ingaf Sjödén och åberopade: *dels* ett arrendekontrakt, som i anmärkta delar var af följande lydelse:

»Arrendekontrakt. Till arrendator af jordbruket till vår egande lägenhet om 4^{23/24} seland under n:o 1 i Rå by, Ådalslidens socken af Västernorrlands län antaga vi arrendatorn Erik Eriksson från Ertvik och Helgum för en tid af femton (15) år, räknadt från den 1 maj detta år, på följande vilkor och bestämmelser:

1:o) — — — — —

8:o) Arrendatorn är skyldig att utgifva till J. P. Palin och hans hustru alla deras födorådsförmåner enligt köpebref af den 27 sistlidne februari, samt till bolaget eller dess ombud före den 1 maj hvarje år öfverlemna qvitto från födorådstagarne på att alla födorådsförmåner blifvit under året till dem fullt erlagda.

9:o) — — — — —

11:o) Arrendatorn eger rätt att under fem (5) års tid från lägenhetens gröda försälja etthundra lispund hö för hvarje af dessa år, men i öfrigt är arrendatorn skyldig uppfodra all gröda å lägenheten vid eljest i skadetillstånd till bolaget af en krona för hvarje lispund hö arrendatorn försäljer, bortbyter eller förskingrar samt fem kronor för hvarje lass gödsel.

12:o) — — — — —

Sålunda öfverenskommet och tvenne exemplar vexplade.

Ramsele den 5 maj 1894.

För Salsångers ångsågs aktiebolag:

H. A. Forszén.

Med förestående kontrakt förklarar jag mig nöjd:

Er. Eriksson, Ertvik.

Bevittnas af:

Ol. Eriksson.

N. A. Engblom.

dels följande köpebref:

»Köpebref. Undertecknade Salsåkers ånsågs aktiebolag försälja härmed till arrendatorn E. P. Sundelin i Norrmoflo vårt, Rå by Adalslidens socken egande hemman n:o 1 om 4^{23/24} seland emot en öfverenskommen köpesumma kronor åtta hundra (800), som genast erlägges och härmed qvitteras.

Tillträdet sker denna dag.

Köparen skall utgifva till födorådstagarne J. P. Palin och hans hustru alla de födorädsförmåner de enligt kontrakt sig förbehållit. I öfrigt skola alla in-teckningar för nyttjanderätt som andra, hvilka gravera ofvannämnda hemman, ega bestånd och ansvaras af köparen. Alla onera för hemmanet af hvad namn de vara må skola utbetalas af köparen. Säljarne stånda ej i hemul för köpet.

Sålunda öfverenskommet och häraf tvenne exemplar upprättade och vexlade.

Adalsliden, Näsåker den 21 april 1896.

E. P. Sundelin, köpare.

För Salsåkers ånsågs aktiebolag

H. A. Forszén, säljare.

Vittna på en gång närvarande:

Theodor Blom.

E. Karlsson.»

dels ock en så lydande afskrift af arrendekontrakt:

»Afskrift, arrendekontrakt. Härmed bortarrenderar jag E. P. Sundelin till Salsåkers ånsågsaktiebolag från mitt i Rå by Adalslidens socken denna dag af bemälda bolag köpta hemman n:o 1 om 4^{23/24} seland alla inegor från denna dag till den 15 nästkommande september på följande vilkor och bestämmelser.

Salsåkers ångsågsaktiebolag ega att under instundande sommar berga å hemmanets inegor all blifvande högröda och på sätt de för sig bäst finna använda densamma. Dock förbehåller jag mig sjelf att berga alla skogsslätter och på östra inegoskiftet de egor, som äro ofvan nya allmänna landsvägen och all strand- och ångesslätt efter Angermanelfven på in- och utrösningsmarken, likaså att beså och skörda den nu i åkern öppna jord, som finnes å vestra inegoskiftet.

I arrendesumma härför betalar Salsåkers ångsågsaktiebolag till mig kronor åttahundra (800), som denna dag erlagts och qvitteras, och beviljas bemälda bolag rätt att till säkerhet för förenämnda arrende söka och erhålla in-teckning uti mitt förenämnda hemman n:o 1 om 4^{23/24} seland i Rå by Ådalslidens socken.

Näsåker den 21 april 1896.

E. P. Sundelin. Salsåkers ångsågsaktiebolag genom *H. A. Forszén.*

Vittna:

Theodor Blom.

E. Karlsson.

Vidimeras:

Josef Blom.

Alb. Edén.»

Sundelin ingaf och åberopade ett i anmärkta delar så lydande köpebref:

»Köpebref. Erik Petter Sundelin upplåter och försäljer härmed, på all framtid, mitt egande skattehemman n:o 1 om 4^{23/24} seland i Rå by, Ådalslidens socken, med tillhörande hus och jord samt skog, när densamma återfaller till hemmanet, till Per Edlund från Selsjön för en öfverenskommen penningesumma af sexhundra (600) kronor, som genast erlägges och härmed qvitteras. För öfrigt gälla följande vilkor och bestämmelser:

Köparen skall till födorådstagaren *J. P. Palin* och hans hustru utgifva alla de födorådsförmåner, som de enligt kontrakt af den 27 februari 1894 förbehållit sig.

Tillträdet sker denna dag.

Sälunda öfverenskommet och häraf äro tvenne exemplar upprättade och vexlade.

Ådalsliden och Vestanbäck den 5 september 1896.

Per Edlund, köpare.

E. P. Sundelin, säljare.

Bevittnas af på en gång närvarande vittnen:

E. Vestin.

P. Vestin.

De af Sjödén och Sundelin ingifna handlingarne blefvo i anmärkta delar upplästa, hvarefter Norlander bestred, att afseende måtte fästas vid Sundelins och Borins uppgifter, att de försålt sina ifrågavarande fastigheter, när de nya egarne ej sökt lagfart, samt yrkade bifall till käromålet och begärde ersättning för rättegångskostnaderna med femton kronor för stämmingsansökningens uppsättande, två kronor för uttagande af stämningen, sex kronor för afskriftens tagande af stämningen, delgifningskostnad med stämningen åtecknade belopp, en krona 25 öre för utlösande af åberopade intyget från domhafvanden, femtio kronor för inställelsen samt dessutom hvad som åtginge till lösande af häradsrättens protokoll i målet.

Under anhållan om utskrift för sin hufvudman af häradsrättens denna dag i målet förda protokoll, begärde Sjödén ersättning för hvad som åtginge till lösande af detsamma, samt sjuttiofem kronor för sin inställelse i målet.

Härpå beslöt häradsrätten att meddela yttrande i målet å första rättegångsdagen af andra allmänna sammanträdet under tinget, ehvad parterna då komme tillstådes eller icke; afsades.

Å andra rättegångsdagen under sammanträdet den 19 januari lät Norlander genom kronolänsmannen Emanuel Olsson i Selsjön till häradsrätten ingifva en derpå uppläst med hvad derå fans tecknad så lydande skriftlig anhållan:

»Till Resele tingslags häradsrätt.

Uti den vid häradsrätten i går handlagda saken emellan J. P. Palin i Rå, å ena, samt Salsåkers ängsågsaktiebolag med flere, å andra sidan, angående utbekommande af födoråd, får jag, såsom ombud för Palin, vörd-

samt anhålla om anstånd för att styrka dels värdet af bestridda posterna, dels att tillsägelse skett om hållande af piga med mera, som motparterna förnekat.

Näsåker den 19 januari 1897.

Sv. Aug. Norlander.

Innehafvaren befullmäktigas att denna skrift till häradsrätten ingifva.
Näsåker den 19 januari 1897.

Sv. Aug. Norlander.

Bevittnas af:

Magn. Klockhoff.

A. F. Domeij.

Som ofvan.

På häradsrättens vägnar:

Teodor Ringenson.

Vidimeras

ex officio

Teodor Ringenson.

Rätt afskrifvet betyga:

Maria Boström. N. Boström.

Afskrift.

Tredje sammanträdet.

Utdrag af domboken, hållen å lagtima vårtinget med Resele tingslag å tingsstället i Näsåker den 10 maj 1897.

N:o 107.

S. D. Genom beslut den 15 sistlidne mars, antecknad under n:o 40 här ofvan i domboken, hade häradsrätten tjill denna dag uppskjutit målet emellan födorådstagaren *J. P. Palin* i Rå, Ådals-Lidens socken, kärande, samt Salsåkers ångsågsaktiebolag i Nordingrå socken, förre hemmansägaren *E. P. Sundelin*, hemmansegaren *Erik Vilhelm Borin* samt lägenhetsägarna *August Johansson* och *Elias Andersson*, alla i Rå, svarande, angående utbekommande af födoråd.

Derefter hade *Palin* genom kronolänsmannen *Sven August Norlander* i Ramsle undfått stämning å hemmansegaren *Per Edlund* i Rå på grund af en, med hvad derefter å densamma blifvit tecknad, så lydande stämningensansökning:

»Herr domhafvanden i Resele tingslag. Vördsamt anhålles om stämning tjill Resele häradsrätt den 10 nästa maj å *Per Edlund* från Selsjön, för att såsom uppgifven egare tjill hemmanet 4^{23/24} seland n:o 1 i Rå med Salsåkers ångsågsaktiebolag, *E. P. Sundelin* med flere gemensamt svara uti af mig anhängiggjorda och uppskjutna saken angående utbekommande af födorådsförmåner.

Ramsle den 22 mars 1897.

J. P. Palin i Rå

genom *Sv. Aug. Norlander*.

Af förestående stämmingsansökan med derå tecknad resolution har Per Edlund denna dag erhållit en bestyrkt afskrift försäkras;
Vestanbäck i Ådals-Liden den 5 april 1897.

E. Olson, länsman.

C. Östlund.

Kostnadsräkning:

Skjuts från Näsåker till Vestanbäck fram och åter	
för två personer	Kr. 4: —
Arfvoden	» 1: —
Vidimerad afskrift af stämningen	» 1: —
	<hr/>
	Kr. 6: —

som qvitteras

E. Olson.»

Då nu dessa begge mål till gemensam handläggning uppropades, instälde sig för käranden hans förut i målet anlidade ombud, kronolänsmannen Norlander, hvilken jemväl, i hvad afsåge kärandens talan emot Edlund, åberopade den förut i målet företedda, af käranden utgifna fullmagten.

Å svarandesidan instälde sig Sundelin, Borin och Edlund personligen samt Salsåkers ångsågsaktiebolag genom sitt förut i målet anlidade ombud, landsfiskalen Johan Gottfrid Sjödén från Sollefteå, men uteblefvo Johansson och Andersson.

Det upplystes, att Andersson efter målets första handläggning affidit.

Norlander och Sjödén förklarade, att de tagit kännedom om häradsrättens vid målets första handläggning deri förda protokoll, samt att icke någon anmärkning vore att framställa mot detsamma.

Ofvanintagna stämning med derå tecknade delgifningsbevis och räkning upplästes, hvarefter Norlander förklarade, att förutom den ved, eller omkring sex famnar, käranden innehaft den 1 maj 1896, ej mer än tretton famnar åtgått vid kärandens födorådsbostad under ifrågavarande år och att fördenskull den fordrade ersättningen för ved nedsattes till femtiofyra kronor; att han afstode från fullföljd af anspråket på särskild ersättning för hemforsling af veden, enär ersättningen härför vore inberäknad i nyssnämnda belopp; att han fordrade ersättning för sönderhuggning af nitton famnar ved, eller så mycket, som under det med käromålet afsedda året åtgått vid kärandens födorådsbostad, efter hvad han förut bekommit af Salsåkers ångsågsaktiebolag eller 50 öre för famn och sålunda med nio

kronor 50 öre; att aktiebolaget förut betalt ersättning för de käranden tillkommande skjutsar efter femton kronor för år; samt att den fordrade ersättningen för lön och kläder samt föda till en piga efter ortens förhållanden ingalunda kunde anses för hög.

Härefter och sedan Edlund bekommit kännedom om hvad som förekommit i målet, samt Norlander till utveckling och styrkande af käröålet, i hvad Edlund anginge, åberopade hvad han anfört och styrkt i målet till utveckling af och stöd för kärandens anspråk gent emot Sundelin, Edlund förklarade, att han ej förrän den 1 innevarande månad tillträdte den från Sundelin inköpta hemmansdelen, hvilken till nämnda dag innehafts af Sundelin, som emellertid ej lemnat någon ersättning för gårdens nyttjande och ej ens betingat sig rätt att få kvarbo vid gården; att han sålunda ej före omförmälda dag haft med hemmansdelen att skaffa och därför ej heller varit pligtig att till käranden utgifva födorådsförmåner för den tid, han varit egare af hemmansdelen; samt att han fördenskull och då han i hvarje fall ej kunde vara lagligen förbunden godtgöra käranden födorådsförmåner, som belöpt å tiden före det han inköpt hemmansdelen, bestrede käröålet, i hvad honom anginge.

Sundelin medgaf, att han ej sönderhuggit någon ved för kärandens behof, hvarefter Sjödén anförde, att han bestrede den fordrade ersättningen för dag för föda och skötsel till kor och får såsom för hög, men att han ej i öfrigt hade något att anmärka mot grunderna för kärandens beräkning af ersättning; och förklarade öfrige svarande, att de medgäfvot, det de i målet fordrade ersättningarne ej voro oskälige till beloppen.

Norlander begärde härpå vittnesförhör med hemmansegaren Josef Andersson och torparen Nils Tenglund, begge i Rå, hvilka kommo för häradsrätten tillstädes och, då jäf emot någon af dem hvarken anfördes eller kunde utletas, fingo, med Salsåkers aktiebolag på begäran öppen lemnad jäfsrätt, aflägga vittneseden, för missbruk hvaraf varning dem meddelades, hvarefter de, hörde hvar för sig, berättade:

1:o) *Andersson*: att utfodringen den tid, kreaturen ej gingo på bete, för tvenne kor och fyra får efter ett pris af 50 öre för lispundet af hö och 20 till 25 öre lispundet af hafrehalm, hvilka pris vore de vanliga i orten, skäligen kunde skattas till ett värde af tre kronor för dag, och att skötseln af omförmälda antal kor och får under nämnda tid ej gerna kunde skattas till mindre än två kronor för dag; att åtminstone vittnet ej skulle vara benägen att till utfodring och skötsel emottaga berörda antal kor och får för mindre ersättning än efter fem kronor för dag; att vittnet icke hade sig bekant, i hvad mån Sundelin utgjort käranden tillkommande födoråd, men att vittnet sett kärandens kreatur under sistlidne sommar gå på

bete å mark, hörande till Sundelins från Salsåkers ångsågsaktiebolag inköpta hemmansdel i Rå; att vittnet trodde sig veta, det under sistlidne sommar allt foder, som då bergats å nämnda hemmansdel, bortförts från gården, dels af Salsåkers ångsågsaktiebolag, dels af andra; samt att, efter det Sundelin blifvit egare till hemmansdelen, de flesta af gårdens hus bortförts derifrån; och

2:o) *Tenglund*: att vittnet vid ett tillfälle efter den 5 september sistlidet år på anmodan af käranden åtföljt denne och svaranden Borin till svaranden Sundelin, som då fortfarande varit boende å den af honom från Salsåkers ångsågsaktiebolag inköpta hemmansdelen; att Borin vid besöket tillfrågat Sundelin, huruvida denne vore villig att utgifva käranden tillkommande födorådsförmåner, och att Sundelin härtill genmält, att han sålt hemmansdelen och fördenskull ej vidare vore pliktig utgifva födoråd, som skulle utgå från densamma; att allt det åkerhö, som under sommaren sistlidet år bergats vid omförmälda hemmansdel, bortförts derifrån dels af aktiebolaget, dels af andra; samt att numera de flesta till gården hörande hus voro bortflyttade från densamma.

Vittnesberättelserna hade, allt efter som de afgåfvos, upprepats för och vidkänts af vittnena; och fordrade Andersson samt fick sig tillerkänd ersättning för inställelsen med tre kronor, att af käranden, å hvilken vägnar vittnet påkallats, till honom förskottsvis utgifvas.

Sjödén bestred rättigheten af vittnesmålen i hvad anginge uppskattningen af föda och skötsel till kor och får samt uppgiften, att allt under sistlidne sommar vid hemmansdelen bergadt åkerhö skulle hafva bortförts från gården, dervid han åberopade det i målet företedda arrendekontrakt mellan Sundelin och Salsåkers ångsågsaktiebolag, enligt hvilket Sundelin förbehållit sig nyttjande af förutom ångsslätter och öppen åker jemväl annan inegojord.

Sundelin förmälde, att nämnda inegojord, som bestode af en stenbacke, under sommaren användts till betning, samt att det ångsfoder, som varit å hemmansdelens mark, af Sundelin upplåtits till särskilda personer för afbergning, hvadan, och då Salsåkers ångsågsaktiebolag bekommit åkerhöet, ej något foder inbergats vid gården; samt att aktiebolaget ej sålt några till hemmansdelen hörande hus och att ej några af de hus, käranden förbehållit sig, blifvit bortförda.

Sundelin, Borin och Edlund förklarade sig ej hafva något att anmärka mot vittnesmålens rättighet.

Norlander uppgaf, att han vid olika tillfällen förgåfves sökt förmå personer att till vård och utfodring emottaga kor mot en ersättning efter två kronor för ko om dagen.

För att ytterligare visa arten af den sköfving, hvarför hemmansdelen varit utsatt, ingaf Norlander härpå afskrifter af fyra kontrakt, enligt hvilka Sundelin under sistlidne sommar från ifrågavarande hemmansdel försålt ett herberge, en matbod och en ladugård samt upplåtit en slätterlägenhet till afbergning, anförande Norlander, att bortflyttandet af husen och bortförandet af det å hemmansdelens mark växande fodret än mer förringat värdet af hemmansdelen, som emellertid redan genom skogssköfvingen blifvit så nedsatt till sitt värde, att den ej förmådde bära de födorådsförmåner, som derifrån skulle utgå.

Norlander begärde vittnesförhör med kronolänsmannen Emanuel Olsson i Selsjön, hvilken kom på upprop för häradsrätten tillstådes och, då jäf emot honom hvarken anfördes eller kunde utletas, fick aflägga vittneseden, för missbruk hvaraf varning honom meddelades, hvarefter han hördes och berättade: att vittnet vid ett tillfälle i midten af maj månad eller något senare sistlidet år på annodan af käranden och under uppgift, att han handlat enligt kärandens uppdrag, hos Albert Eriksson i Myre, som då varit anställd såsom faktor hos Salsåkers ångsågsaktiebolag, anført klagomål deröfver, att käranden ej ordentligt utfinge honom tillkommande födorådsförmåner från den af käranden till aktiebolaget försålda hemmansdelen i Rå; att Eriksson lofvat afhjelpa anledningarne till klagomål och, efter hvad vittnet trodde sig veta, jemväl för tillfället afljelpt desamma; samt att Eriksson, enligt hvad för vittnet uppgifvits, med anledning af samtalet mellan honom och vittnet skriftligen hänvänt sig till disponenten för aktiebolaget, Axel Theodor Kjellström.

Vittnesberättelsen hade, allt efter som den afgifvits, upprepats för och vidkänts af vittnet.

Sjödén förklarade sig ej bestrida vittnesmålets rigtighet, men väl att afseende derå fästes vid målets afgörande.

Norlander förklarade, att hans hufvudman saknade anledning att instänna Elias Anderssons dödsbodelegare till deltagande i svaromålet; att han öfverlemnade till häradsrätten att bestämma, hvad som kunde vara skälig ersättning för den föda och skötsel till två kor och får, som i den till utveckling af käromålet åberopade räkningen upptagits; att han såsom grund för käromålet, i hvad Salsåkers ångsågsaktiebolag anginge, åberopade jemväl den skada aktiebolaget genom skogssköfvingen åsamkat käranden såsom rättsegare i hemmansdelen; samt att han för öfrigt yrkade svarandenes förpligtigande att utgifva den fordrade ersättningen efter den grund, som med afseende på hvar och en af dem pröfvades laglig.

Härpå begärde Norlander ersättning för sin hufvudmans rättegångskostnader enligt en nu ingifven, så lydande räkning:

Kostnadsuppgift: Biträde med stämmningsansökningen	kr.	15:—
Resolution å densamma	»	2:—
Kommissionären	»	1:—
Afskrifter för delgifning	»	6:—
Delgifningskostnader: med Hedberg och Kjellström		11; 50
Med Sundelin, Andersson och Johansson		4:—
» Borin		3:—
Utdrag af handelsregistret	»	18: 50
Eganderättsbeviset	»	3:—
Ombudets resekostnad till första tingsmanträdet	»	1: 25
Lösen för protokoll för ^{18/1} och ^{15/3} 1897	»	50:—
Stämningen å Edlund	»	18:—
Delgifningskostnad	»	2:—
Vittnesstämningen å Josef Andersson m. fl.	»	6:—
Delgifningskostnader	»	2:—
Ombudets resekostnad till tinget ^{10/5} 1897	»	12:—
		50:—

Kronor 186: 75

Dessutom: Blifvande expeditionslösen, ombudets reseersättningar enligt ofvanstående beräkning, vittneslöner, ombudsarfvoden i ett för allt..... » 150:—
Porton och expeditionskostnader » 5:—
Tingsstället i Näsåker den 10 maj 1897.

J. P. Palin

genom *Sw. Aug. Norlander.*

Vid räkningen, som upplästes, fans bilagdt ett den 16 december 1896 dagtecknad utdrag af handelsregistret för aktiebolag och andra bolag, som icke äro handelsbolag, å landsbygden i Vesternorrlands län, derur här skulle anmärkas, att, enligt anmälan den 4 november 1893, sågverksegaren Axel Teodor Kjellström och vice konsulin Per Johan Hedberg utgjorde styrelse för Salsåkers ångsågsaktiebolag i Nordingrå socken, och att Kjellström egde teckna bolagets firma.

Sjödén bestred käromålet, dervid han åberopade hvad han förut anfört i målet med tillägg, att den i köpeafhandlingen mellan honom och aktiebolaget använda formen vore den vanliga och ej gäfve anledning antaga, det aktiebolaget iklädt sig förpligtelser att jemväl, efter det annan

blefve egare till den inköpta hemmansdelen, ansvara för de utfästa födorädsförmånernas utgörande; att för öfrigt käranden å det i målet åberopade exemplaret af omförmälda köpeafhandling tecknat erkännande, att han mottagit full slutliqvid enligt afhandlingen, vid hvilket förhållande kärandens yrkande mot aktiebolaget saknade fog jemväl enligt den grund för det samma, käranden velat göra gällande genom att hänvisa till köpeafhandlingens ordalydelse.

Norlander anförde, att det framginge af de å köpeafhandlingen tecknade erkännandena, att käranden med desamma ej kunde hafva afsett annat, än att han bekommit det penningebelopp, han vid försäljningen betingat sig.

Sjödén begärde utskrift för sin hufvudmans räkning af häradsrättens denna dag i målet förda protokoll och af blifvande utslag samt fordrade godtgörelse för sin hufvudmans inställelse och för ombudsmannaarfvode med enahanda belopp, som käranden i nämnda afseenden begärt, och för hvad som åtginge till hörande af häradsrättens protokoll och utslag i målet.

Härpå beslöt häradsrätten att meddela yttrande i målet å det sammanträde för tingets afslutande, som framdeles komme att utsättas och kungöras, ehvad parterna då komme tillstädes eller icke; afsades.

Som ofvan.

På häradsrättens vägnar:

Teodor Ringenson.

Vidimeras

ex officio

Teodor Ringenson.

Afskrift.

På begäran af riksdagsmannen för Angermanlands vestra domsaga Osvald Emthén varder härmed, jemlikt lagfartsböckerna för domsagan, till bevis meddeladt, att sammanlagda skattetalet, bråk oberäknadt, för alla å uppläggen i nämnda böcker upptagna fastigheter utgör:

för Ramsele tingslag	3,478 seland, och
» Resele tingslag	2,186 » , eller

sålades för hela domsagan 5,664 seland,

samt att vid innevarande års början sågverksbolag ega hemman, å hvilka lagfart sökts eller meddelats, åsatta sammanlagdt skattetal, som efterföljande förteckning utvisar, eller således hemman med åsatt sammanlagdt skattetal, bråk oberäknadt,

inom Ramsele tingslag af 1,909 seland och

inom Resele tingslag af 861 seland eller således inom hela domsagan af 2,770 seland.

Sollefteå den 15 januari 1898.

På domareembetets vägnar:

Teodor Ringenson.

	Ramsele tingslag.	Resele tingslag.
Kramfors aktiebolag	470 $\frac{8485}{10176}$	114 $\frac{109}{120}$
Kungsgården Mariebergs aktiebolag	279 $\frac{81}{140}$	100 $\frac{15}{22}$
Graningeverkens aktiebolag	182 $\frac{579}{820}$	—
Sandvikens sågverks aktiebolag	150 $\frac{61}{70}$	62 $\frac{221}{240}$
Locknö sågverksaktiebolag	143 $\frac{1}{8}$	53
Strömnäs aktiebolag	99 $\frac{24265}{85712}$	58 $\frac{148181}{203280}$
Väija aktiebolag	87 $\frac{15}{16}$	13 $\frac{9}{10}$
Dahls ångsågsaktiebolag	86 $\frac{6887}{17856}$	17 $\frac{23}{30}$
Svanö aktiebolag	82 $\frac{1391}{1760}$	27 $\frac{751}{2310}$
Björknäs aktiebolag	58 $\frac{7747}{26040}$	5 $\frac{7}{8}$
Sprängvikens aktiebolag	48 $\frac{959}{1080}$	112 $\frac{4099}{4620}$
Lugnviks nya aktiebolag	48 $\frac{107}{1728}$	61 $\frac{47}{150}$
Tunadals aktiebolag	34	—
Hernösands ångsågsaktiebolag	33 $\frac{7}{18}$	42 $\frac{97}{480}$
Ramviks sågverks aktiebolag	21 $\frac{389}{880}$	—
Salsåkers ångsågs aktiebolag	21 $\frac{14567}{74112}$	16 $\frac{23}{48}$
Löfviks ångsågs aktiebolag	10 $\frac{997}{1344}$	—
Sandö sågverksaktiebolag	20 $\frac{1}{8}$	120 $\frac{199}{320}$
Elfviks aktiebolag	10 $\frac{91}{256}$	—
Fagerviks trävaruaktiebolag	7 $\frac{3}{10}$	—
Brunne aktiebolag	5 $\frac{3}{8}$	7 $\frac{2}{5}$
Sunds aktiebolag	2	—
Ströms trävaruaktiebolag	1 $\frac{3}{8}$	—
Skönviks aktiebolag	1 $\frac{2}{3}$	—
Frånö nya aktiebolag	1 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{2}{5}$
Backsjö aktiebolag	—	4 $\frac{7}{36}$
Forss sågverksaktiebolag	—	29 $\frac{2}{3}$
Björkå aktiebolag	—	6 $\frac{5}{72}$
Rö ångsågsaktiebolag	—	3

Rätt afskrifvet intyga:

H. Wennerholm.

O. Lindblad.